

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини № 2 та медсестринства

Навчальний рік 2021-2022

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Пропедевтика внутрішньої медицини»**  
(назва освітнього компоненту)

Нормативний освітній компонент  
Формат освітнього компонента змішаний (очний та дистанційний)  
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»  
Спеціальність «228 «Педіатрія»  
Освітньо-професійна програма Педіатрія  
Другого (магістерського) рівня вищої освіти  
Курс третій

Силабус навчальної дисципліни  
Розглянуто на засіданні кафедри  
пропедевтики внутрішньої медицини №2 та  
медсестринства

Протокол від.  
"30" серпня 2021 року № 11

Завідувач кафедри

 проф. Оспанова Т.С.

Схвалено методичною комісією ХНМУ з  
проблем терапевтичного профілю

Протокол від.  
" 31 " серпня 2021 року № 1

Голова

 проф. Кравчун П.Г.

**РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:**

1. Оспанова Т.С., зав. кафедрою ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н.

2. Хіміч Т.Ю., доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
3. Бездітко Т.В. професор кафедри ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н.
4. Єршоменко Г.В. професор кафедри ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н.
5. Чернякова І.О доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н..
6. Авдєєва О.В. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
7. Болокадзе Є.О. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
8. Красовська К.О. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
9. Піонова О.М. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
10. Веремієнко О.В. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.
11. Борзенко А.Б. асистент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, к.мед.н.

#### **ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ**

1. Оспанова Тетяна Сунгашівна – завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, д. мед. н., професор.  
Професійні інтереси: терапія, нефрологія, пульмонологія, алергологія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380509988242, ts.ospanova@kntmu.edu.ua

2. Бездітко Т.В. професор кафедри ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н. Професійні інтереси: терапія, алергологія, імунологія.  
Контактний тел. +380507165369 та E-mail викладача tv.bezditko@knmu.edu.ua
3. Срьоменко Галина Володимирівна професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, д. мед. н., професор.  
Професійні інтереси: терапія, алергологія, імунологія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380666485213, hv.yeromenko@knmu.edu.ua
4. Хіміч Т.Ю., доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.  
Професійні інтереси: терапія, імунологія, алергологія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380972934789 ty.khimich@knmu.edu.ua
5. Чернякова Інгеборг Олександрівна –доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, к. мед. н., доцент.  
Професійні інтереси: терапія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380991827952, io.cherniakova@knmu.edu.ua
6. Авдєєва О.В. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.  
Професійні інтереси: терапія, нефрологія, пульмонологія,  
Контактний тел. та E-mail викладача +380504005235 ov.avdieieva@knmu.edu.ua
7. Болокадзе Є.О. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.  
Професійні інтереси: терапія,пульмонологія,  
Контактний тел. та E-mail викладача +380662806391 yo.bolokadze@knmu.edu.ua
8. Піонова О.М. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.  
Професійні інтереси: терапія, , пульмонологія,  
Контактний тел. та E-mail викладача +380506050642 om.pionova@knmu.edu.ua
9. Красовська Катерина Олександрівна - доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, к. мед. н., доцент.  
Професійні інтереси: терапія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380675794661, ko.krasovska@knmu.edu.ua
10. Веремієнко О.В. доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н. Професійні інтереси: терапія, пульмонологія,  
Контактний тел. та E-mail викладача +380999188430 [ov.veremiienko@knmu.edu.ua](mailto:ov.veremiienko@knmu.edu.ua)
11. Борзенко Алла Борисівна- асистент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, к. мед. н.  
Професійні інтереси: терапія, кардіологія  
Контактний тел. та E-mail викладача +380507047777, ab.borzenko@knmu.edu.ua
12. Синельник Вікторія Петрівна, асистент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, к.мед.н. Професійні інтереси: терапія, нефрологія  
Контактний тел. та E-mail викладача+380679401966 vp.synelnyk@knmu.edu.ua

Інформація про консультації Очні консультації: згідно розкладу кафедри на базі кафедри - обласної клінічної лікарні та за попередньою домовленістю. Он-лайн консультації: за попередньою домовленістю з викладачем з використанням ресурсів системи Moodle. (<http://31.128.79.157:8083/login/index.php>)

Локація. Місце проведення лекцій та практичних занять: лекційна зала та учбові кімнати кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, і (вул. Тринклера 3). Час проведення занять: понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця (9<sup>00</sup>-11<sup>50</sup>/13<sup>20</sup>-17<sup>10</sup> у відповідності до розкладу);

## ВСТУП

**Силабус навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини»** складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Педіатрія» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності «228 «Педіатрія» (за умови відсутності затвердженого стандарту - Проєкту)

## **Опис навчальної дисципліни (анотація)**

Пропедевтика внутрішньої медицини є однією з перших дисциплін клінічного етапу додипломної підготовки лікаря, під час вивчення якої відбувається засвоєння студентами методів діагностики внутрішніх хвороб. Курс з пропедевтики внутрішньої медицини призначений для студентів 3 курсу. Протягом курсу проводяться практичні заняття, на яких студенти вивчають методи і прийоми клінічного обстеження хворого, особливості професійного спілкування лікаря з пацієнтом, суб'єктивні та об'єктивні прояви захворювань (симптоми і синдроми), причини та механізми їх виникнення і розвитку (семіологія) з метою встановлення діагнозу. Вивчення дисципліни відбувається у два логічних етапи – засвоєння основних методів фізикального, інструментального та лабораторного обстежень хворого, після чого студенти опановують основні симптоми та синдроми при найбільш розповсюджених захворюваннях внутрішніх органів та правила встановлення синдромного діагнозу.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни «пропедевтика внутрішньої медицини» є комплекс теоретичних та практичних питань, спрямованих на засвоєння студентом основних методів обстеження пацієнта у клініці внутрішніх хвороб та правил встановлення синдромного діагнозу найбільш розповсюджених захворювань внутрішніх органів.

**Міждисциплінарні зв'язки** вивчення навчальної дисципліни «пропедевтика внутрішньої медицини» здійснюється в V–VI семестрах, коли студентом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін: медичної біології, медичної та біологічної фізики, анатомії людини, фізіології, біологічної та біоорганічної хімії, медичної хімії, гістології, цитології та ембріології, мікробіології, вірусології та імунології, з якими інтегрується програма пропедевтики внутрішньої медицини. У свою чергу, пропедевтика внутрішньої медицини формує засади вивчення студентом наступних клінічних дисциплін – внутрішньої медицини, загальної практики (сімейної медицини) медичної психології, інфекційних хвороб, онкології, анестезіології та інтенсивної терапії, що передбачає «вертикальну» інтеграцію з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання з основних методів обстеження хворого в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

**Пререквізити:** медична біологія, медична та біологічна фізика, анатомія людини, фізіологія, біологічна та біоорганічна хімія, медична хімія, гістологія, мікробіологія, вірусологія та імунологія, патофізіологія, патоморфологія.

**Постреквізити:** внутрішня медицина, загальна практика (сімейна медицина), інфекційні хвороби, онкологія, професійні хвороби..

**Послання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE** [Сторінка дисципліни в системі Moodle \(http://31.128.79.157:8083/my/\)](http://31.128.79.157:8083/my/)

## **1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**1.1 Метою** викладання навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини» є формування у студента основ клінічного мислення і набуття професійних компетентностей обстеження хворого та оцінки основних проявів захворювань внутрішніх органів із дотриманням принципів медичної етики та деонтології, необхідних у професійній діяльності, які встановлені на основі освітньо-професійної програми.

**1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни** «Пропедевтика внутрішньої медицини» є набуття студентами компетентностей згідно до загальних і фахових компетентностей освітньо-професійної програми «Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина кваліфікації магістр медицини:

- Оволодіння студентом теоретичними знаннями, необхідними для виявлення захворювань людини
- Оволодіння практичними прийомами і методами фізикального та лабораторно-інструментального обстеження пацієнтів
- Засвоєння загальних методичних підходів клінічного обстеження хворого
- Діагностика окремих внутрішніх захворювань людини при типових їх проявах
- Формування у студентів морально-етичних та деонтологічних якостей при професійному спілкуванні з хворим.

**1.3. Компетентності та результати навчання,** формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

**1.3.1.** Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

**Компетентності та результати навчання.**

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

– *інтегральна:*

здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

– *загальні:*

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
7. Здатність працювати в команді.
8. Навички міжособистісної взаємодії.
9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
10. Здатність спілкуватись іноземною мовою
11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
14. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

– *спеціальні (фахові, предметні):*

1. Навички опитування та клінічного обстеження пацієнта.
2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
3. Здатність до встановлення синдромного діагнозу захворювання.
4. Здатність до діагностування невідкладних станів.
5. Навички виконання медичних маніпуляцій.
6. Здатність до ведення медичної документації.
7. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
8. Здатність до забезпечення необхідного режиму перебування хворого у стаціонарі при лікуванні захворювань.

**1.3.2.** Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних**

**результатів навчання:**

ПРН 1 – здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді

ПРН 3 – здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій

ПРН 4 – збір інформації про пацієнта

ПРН 5 – оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень

ПРН 6 – встановлення попереднього клінічного діагнозу захворювання

ПРН 10 – діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстренної медичної допомоги

ПРН 18 – здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я

ПРН 19 – здатність здійснювати оцінку санітарно-гігієнічного стану навколишнього середовища з метою визначення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів

ПРН 20 – здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі

ПРН 21 – сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря

**1.3.3.** Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills):**

1. Комунікативні навички
2. Здатність працювати в команді, спілкуватися з людьми і управляти конфліктами, вміння оцінювати і аналізувати ситуації
3. Здатність до організації, планування та ефективного виконання проєктів і завдань
4. Здатність виконувати роботу професійно, відповідально
5. Здатність проявляти емоційний інтелект у взаємодіях з колегами, клієнтами, з керівником, почуттям такту і своєчасності реакції.

## 2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 2.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів –5	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна
Загальна кількість годин -150	Спеціальність: 228 «Педіатрія»	<b>Рік підготовки:</b>
		3-й
		<b>Семестр</b>
		5-й та 6-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 100, самостійної роботи	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Другий (магістерський)	<b>Лекції</b>
		30 год.
		<b>Практичні</b>
		70 год.
		<b>Самостійна робота</b>

студента -50	рівень	50год.
		Індивідуальні завдання: по установі кафедри
		Вид контролю: Диференційований залік

## 2.2.1 Лекції

### 5.Плани лекцій

№ з/п	Тема	Години
1.	Пропедевтика □ внутрішньої медицини як введення у клініку внутрішніх хвороб. Основні методи обстеження хворих. Огляд хворого та його значення в діагностичному процесі.	2
2.	Методи обстеження органів дихання (розпит, огляд грудної клітки, пальпація, перкусія, аускультация), інструментальні методи.	2
3.	Основні симптоми та синдроми при бронхіальній астмі, ХОЗЛ. Обструктивний синдром, синдром дихальної недостатності	2
4.	Основні симптоми та синдроми при пневмонії, раку легень, плевритах. Синдром ущільнення легеневої тканини	2
5.	Методи обстеження органів серцево-судинної системи(розпит, огляд передсерцевої ділянки, пальпація, перкусія серця, дослідження пульсу та артеріального тиску),	2
6.	Симптоми та синдроми захворювань серцево-судинної системи на підставі аускультатії серця. Провідні синдроми при набутих вадах серця	2
7.	Синдром артеріальної гіпертензії	2
8.	Основні симптоми та синдроми при ІХС. Гострий та хронічний коронарний синдром	2
9	Симптоми та синдроми порушення ритму серця. Синдром серцевої та судинної недостатності при захворюваннях серцево-судинної системи.	2
10	Методи клінічного, лабораторного та інструментального обстеження шлунково-кишкового тракту	2
1 1	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунку та кишківника (гастрит, виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки, ентерити та коліти)	2
1 2	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепато-біліарної системи. Методи клінічного, лабораторного та інструментального обстеження	2
1 3	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок. Симптоматологія гострого та хронічного гломерулонефриту і пієлонефриту, ниркова □ недостатність	2
1 4	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях крові. Методи клінічного, лабораторного та інструментального дослідження	2
1 5	Основні симптоми та синдроми при цукровому діабеті та захворюваннях щитоподібної залози □ и	2
	<b>Всього</b>	<b>30</b>

## 2.2.2. Семінарські заняття- не передбачено програмою



### 2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Схема історії хвороби. Проведення розпиту хворого – скарги хворого, анамнез хвороби	2	демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, дебати, спаринг-партнерство (навчання в парах),	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему
2	Схема історії хвороби. Проведення розпиту хворого – скарги хворого, анамнез хвороби	2	-«-	-«-
3	Загальний огляд хворого. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого	2	-«-	-«-
4	Огляд окремих частин тіла: голови, шиї, тулуба, кінцівок	2	-«-	-«-
5	Розпит та загальний огляд хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки. Перкусія легень. Методика та техніка проведення порівняльної та топографічної перкусії легень	2	-«-	-«-
6	Аускультация легень: основні дихальні шуми (везикулярне та бронхіальне дихання) та їх зміни	2	-«-	-«-
7	Аускультация легень: додаткові дихальні шуми (крепітація, хрипи, шум тертя плеври).	2	-«-	-«-
8	Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Курація хворих, розгляд історії хвороби. Інструментальні та функціональні методи обстеження органів дихання. Спірометрія.	2	-«-	-«-

9	Основні клінічні прояви при хронічному обструктивному захворюванні легень. Синдром дихальної недостатності при патології бронхо-легеневої системи. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
10	Пневмонії: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Абсцес легень. Курація хворих, розгляд історії хвороби	2	-«-	-«-
11	Пневмосклероз. Рак легень. Основні симптоми та синдроми при сухому та ексудативному плевриті. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
12	Контроль знань студентів: анамнез, зовнішній огляд, методи діагностики захворювань органів дихання	2	-«-	-«-
13	Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Дослідження пульсу та артеріального тиску. Курація хворих з написанням фрагменту історії хвороби	2	-«-	-«-
14	Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкуторне визначення меж відносної та абсолютної серцевої тупості.	2	-«-	-«-
15	Аускультация серця: серцеві тони, нормальна серцева мелодія. Зміни серцевої мелодії, розщеплення і роздвоєння тонів, додаткові тони. .	2	-«-	-«-
16	Аускультация серця: Серцеві шуми.	2	-«-	-«-
17	Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.	2	-«-	-«-
18	ЕКГ- ознаки порушень коронарного кровообігу ( ішемія, інфаркт міокарду).	2	-«-	-«-
19	ЕКГ - ознаки порушень автоматизму та збудливості. ЕКГ- ознаки порушень провідності.	2	-«-	-«-
20	Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних методів обстеження. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
21	Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних методів обстеження. Курація хворих, розгляд історії хвороби	2	-«-	-«-
22	Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи. Курація хворих, розгляд історії хвороби	2	-«-	-«-
23	Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті	2	-«-	-«-

	міокарда. Курація хворих, розгляд історії хвороби			
24	Синдром серцевої недостатності (гострої та хронічної, ліво-та правошлунковочкової). Курація хворих, розгляд історії хвороби	2	-«-	-«-
25	Контроль знань студентів з методів діагностики серцево-судинної системи	2	-«-	-«-
26	Розпит та огляд хворих із захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота. Глибока ковзна методична пальпація живота. Інструментальні та лабораторні методи дослідження шлунково-кишкового тракту.	2	-«-	-«-
27	Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку. Основні симптоми та синдроми. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
28	Основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки та захворювань жовчовивідних шляхів: Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
29	Основні симптоми та синдроми при цукровому діабеті. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
30	Клінічний аналіз сечі. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок - гострому та хронічному гломерулонефриті, пієлонефриті, при гострій та хронічній нирковій недостатності. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
31	Клінічний аналіз крові. Основні симптоми та синдроми при анеміях (залізо- та В12 дефіцитній) та лейкозах (гострому та хронічному лімфо-та мієлолейкозам). Курація хворих, розгляд історії хвороби. Курація хворих, розгляд історії хвороби.	2	-«-	-«-
32	Диференційний залік	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль
Всього годин семінарських занять		<b>70</b>		

#### 2.2.4 Лабораторні заняття- не передбачено програмою

#### 2.2.5 Самостійна робота

№ з/п	Тема	Години	Методи	Форми
-------	------	--------	--------	-------

			навчання	контролю
1	<b>Підготовка до практичних занять: теоретична та опрацювання методів фізикального обстеження хворого:</b>		відеороліки, відеофільми, самостійна робота з інформаційними джерелами, самостійна робота біля ліжка хворого.	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему
	– розпитування хворих із патологією внутрішніх органів	2	-<<-	-<<-
	– загального огляду хворого, огляду окремих частин тіла (голови, шиї, тулуба, кінцівок, грудної клітки, живота)	2	-<<-	-<<-
	– пальпації грудної клітки	1	-<<-	-<<-
	– порівняльної та топографічної перкусії легень	1	-<<-	-<<-
	– аускультації легень	2	-<<-	-<<-
	– пальпації прекардіальної ділянки	1	-<<-	-<<-
	- визначення властивостей пульсу	1	-<<-	-<<-
	– перкусії меж відносної та абсолютної серцевої тупості	1	-<<-	-<<-
	– аускультації серця	2	-<<-	-<<-
	– поверхневої пальпації живота та глибокої ковзної методичної пальпації кишківника, шлунка, печінки, селезінки, нирок	2	-<<-	-<<-
	– перкуторного визначення розмірів печінки та селезінки	2	-<<-	-<<-
2	<b>Опанування навичками проведення інструментальних обстежень:</b>			
	– спірографії та пневмотахометрії	2	-<<-	-<<-
	– реєстрації ЕКГ та ФКГ	2	-<<-	-<<-
3	<b>Оволодіння умінням аналізувати:</b>		-<<-	-<<-
	– результати дослідження функції зовнішнього дихання	2	-<<-	-<<-
	– результати клінічного аналізу крові	2	-<<-	-<<-

	– дані електрокардіографічного та фонокардіографічного обстежень 2	-«-	-«-
	– результати дослідження шлункового вмісту та дуодентального зондування 2	-«-	-«-
4	<b>Курація хворих із написанням анамнестичного розділу історії хвороби</b> 2	-«-	-«-
5	<b>Індивідуальна робота</b> – виконання одного з видів роботи:	-«-	-«-
	Проведення обстеження показового хворого та підготовка огляду 2	-«-	-«-
	наукової літератури щодо досліджуваного випадку 2	-«-	-«-
	Підготовка огляду літератури за однією із запропонованих тем 2	-«-	-«-
	Проведення інструментальних обстежень хворих, аналіз та узагальнення отриманих даних 2	-«-	-«-
6	Передаудиторна теоретична підготовка до практичних занять за планом практичних занять 5	-«-	-«-
7	<b>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:</b>		
	Електрокардіографічне дослідження при комбінованих порушеннях серцевого ритму 2	-«-	-«-
	Синдром серцевої недостатності: основні клінічні та інструментальні методи обстеження. 2	-«-	-«-
	Геморагічні синдроми та патологія системи згортання крові. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного мікрозсідання крові. 2	-«-	-«-
	Основні синдроми при лейкозах. Хронічний лімфолейкоз та мієлолейкоз. 2	-«-	-«-
	Основні симптоми та синдроми при цукровому діабеті. Основні клінічні прояви захворювань щитовидної залози. 2	-«-	-«-
	Виконання індивідуальної роботи: курація хворих з обраною студентом патологією внутрішніх органів та написання історії хвороби 2	-«-	-«-
	Підготовка до диференційного заліку 2	-«-	-«-
	<b>Всього</b> 50		

**Методи навчання (навести лише ті, які використовуються під час викладання дисципліни):** лекція, розповідь-пояснення, бесіда, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, дебати, спаринг-партнерство (навчання в парах),

**Методи контролю:**

*Поточний контроль:* усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему;

*Підсумковий контроль:* диференційний залік

### 3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

**3.1.** Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної

«Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

**Організація оцінювання поточного контролю.** Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують функції організму людини, контроль засвоєння практичних навичок. Підсумкове заняття (ПЗ) обов'язково проводиться згідно з програмою навчальної дисципліни протягом семестру за розкладом, під час занять. Прийом ПЗ здійснюється викладачем академічної групи. Оцінювання здійснюється за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

### Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти з дисциплін

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Зокрема, критерії оцінювання практичних навичок з дисциплін	
«Відмінно»	Студент відповідає високому (творчому) рівню компетентності: студент виявляє особливі творчі здібності, без помилок самостійно демонструє виконання практичних умінь та володіє системними теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.) та має здібності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.
«Добре»	Студент самостійно демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі неточності, які швидко виправляє, володіє теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.)
«Задовільно»	Студент демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі помилки, які може виправити при корекції їх викладачем, володіє задовільними теоретичними знаннями (знає основні положення методики виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.).
«Незадовільно»	Студент не може самостійно продемонструвати практичні вміння (виконує їх, допускаючи грубі помилки), не володіє достатнім рівнем теоретичних знань (не знає методики виконання практичних навичок, показань і протипоказань, можливих ускладнень, та ін.).

Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...» або середню оцінку (с точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу АСУ.

Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються ДЗ)

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79

4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Мінімальна кількість балів, яку має набрати студент за поточну діяльність під час вивчення розділу, становить 70 балів, максимальна кількість балів - 120 балів.

**Оцінювання самостійної роботи студентів.** Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті та при проведенні диференційного заліку.

**Оцінювання індивідуальних завдань студента** здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні. Загальна сума балів за поточну навчальну діяльність не може перевищувати 120 балів.

**Організація підсумкового контролю - диференційний залік.** Допуск до диференційного заліку визначається у балах поточної навчальної діяльності, а саме: min - 70, max - 120 балів. Диф. залік проводиться викладачем академічної групи (або комісійно вразі незгоди студента з результатами атестації) на останньому занятті.

Диф.залік з дисципліни - це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс :

- рівень теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- навички самостійної роботи;
- компетенції - вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

Під час проведення диференційного заліку проводиться оцінювання засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за складеними на кафедрі білетами, які включають усі теми дисципліни.

**Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, якщо вони представлені в одному білеті**

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Відповідь за білетами, які включають теоретичну та практичну частини дисципліни	За кожен відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Безпосередньо диф.залік оцінюється від - 50 до – 80 балів.

#### *Технологія оцінювання дисципліни*

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо після диференційного заліку. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та **диф. заліку**



і становить min – 120 до max - 200.

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,  
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄCTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі підсумкові контрольні заняття, диференційний залік.

Студентам, що не виконали вимоги навчальних програм дисциплін виставляється оцінка **F<sub>x</sub>**, якщо вони були допущені до складання диференційованого заліку або іспиту, але не склали його. Оцінка **F** виставляється студентам, які не допущені до складання диференційованого заліку або іспиту.

Оцінки "**F<sub>x</sub>**" або "**F**" ("незадовільно") виставляються студентам, яким не зараховано вивчення дисципліни, формою контролю якої є залік.

Після завершення вивчення дисципліни відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють студенту відповідну оцінку за шкалами (Таблиця 3) у залікову книжку та заповнюють відомості

Якщо диф.залік не складено, встановлюються дати перескладання під час канікул, до початку наступного семестру.

**3.2. Питання до диф.заліку :**

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ДИФЕРЕНЦІЙНОГО ЗАЛІКУ  
Розділ I «ОСНОВНІ МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ХВОРИХ У КЛІНІЦІ  
ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ»**

**Підрозділ 1. Введення в клініку внутрішніх хвороб. Основні правила розпитування та огляду хворого**

1. Київська школа терапевтів: внесок видатних вітчизняних клініцистів В.П.Образцова, Т.Г.Яновського, М.Д.Стражеска, В.М.Іванова, В.Х.Василенка, М.М.Губергриця в розвиток клінічної медицини
2. Методологічні принципи діагностики внутрішніх захворювань.
3. Основні методи діагностики внутрішніх хвороб.
4. Схема розпитування обстежуваного. Основні структурні частини анамнезу.
5. Послідовність проведення загального огляду хворого.
6. Типи тілобудови та основні їх критерії.
7. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів та характеристика отриманих даних.
8. Правила проведення огляду голови та шиї.
9. Послідовність проведення огляду тулуба та кінцівок.

**Підрозділ 2. Фізикальні та інструментальні методи дослідження стану бронхо– легеневої системи**

1. Статичний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.
2. Динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.
3. Пальпаторне дослідження грудної клітки: послідовність проведення, клінічне значення основних симптомів.

4. Послідовність проведення порівняльної перкусії легень. Основні перкуторні тони та механізм їх формування.
5. Алгоритм проведення топографічної перкусії легень. Топографічні параметри легень в нормі та при патології.
6. Аускультация легень – визначення основних дихальних шумів, їх якісних та кількісних змін.
7. Аускультация легень – визначення додаткових дихальних шумів, їх класифікація, алгоритм характеристики аускультативної картини легень
8. Механізми утворення та різновиди хрипів, їх діагностичне значення.
9. Основні причини утворення крепітації та шуму тертя плеври. Їх діагностичне значення та способи диференціювання.
10. Правила та послідовність дослідження бронхофонії, її діагностичне значення.

### ***Підрозділ 3. Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи***

1. Огляд передсерцевої ділянки, діагностичне значення основних симптомів.
2. Основні властивості пульсу, правила та послідовність їх визначення.
- 3.
4. тиску за методом Короткова, розрахунок пульсового, середньодинамічного тиску.
5. Пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, визначення клінічного значення знайдених симптомів.
6. Перкуторне дослідження серця – відносна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення при змінах камер серця
6. Перкуторне дослідження серця – абсолютна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення внаслідок серцевих та позасерцевих причин.
7. Перкуторне визначення судинного пучка, його діагностичне значення.
8. Аускультация серця – серцеві тони, механізм їх формування та зміни за силою і тембром.
9. Розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, поняття про акцентування II тону.
10. Додаткові серцеві тони – ритм перепілки та ритм галопу.
11. Аускультация серцевих шумів: класифікація та умови виникнення.
12. Аускультация серцевих шумів: послідовність характеристики, відмінності між органічними та функціональними шумами.
13. Діастолічні функціональні шуми (Флінта, Кумбса, Грехема–Стіла): умови виникнення та діагностичне значення.

### ***Підрозділ 4. Інструментальні методи дослідження серцево–судинної системи***

1. Правила аналізу ЕКГ. Підрахунок ЧСС та визначення положення електричної осі серця.
2. ЕКГ–ознаки порушень автоматизму.
3. ЕКГ–ознаки порушень збудливості. Диференціація основних видів екстрасистол.
4. ЕКГ–ознаки порушень провідності. Класифікація порушень провідності.
5. ЕКГ–ознаки миготливої аритмії та фібриляції передсердь. Механізми їх виникнення.
6. Правила аналізу та основні компоненти ФКГ.
7. Основні ехокардіографічні параметри серця, причини їх змін при патології.

### ***Підрозділ 5. Основні методи дослідження органів шлунково–кишкового тракту та нирок***

1. Послідовність проведення огляду живота, визначення основних симптомів.
2. Поверхнева пальпація живота: алгоритм проведення та аналізу триманих даних.
3. Теоретичні засади та принципи глибокої методичної ковзної пальпації живота за методом Образцова–Стражеска.
4. Пальпаторне дослідження сигмоподібної, сліпої кишки, термінального відділу здухвинної кишки, їх властивості в нормі.
5. Правила пальпації висхідної та нисхідної ободової кишки, їх властивості в нормі.
6. Методи визначення нижньої межі шлунка.
7. Пальпаторне дослідження поперечної ободової кишки, основні властивості.
8. Правила пальпації печінки, діагностичне значення основних симптомів.
9. Пальпаторне дослідження селезінки.
10. Способи визначення наявності рідини у черевній порожнині.

11. Перкусія печінки за методом Образцова: послідовність проведення, параметри в нормі та при патології.
12. Перкусія печінки за методом Курлова: послідовність проведення, параметри в нормі та при патології.
13. Перкуторне визначення меж селезінки. Правила проведення, причини збільшення селезінки.

## **Розділ II. «СИМПТОМИ ТА СИНДРОМИ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ»**

### **Підрозділ 6. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях серцево– судинної системи**

1. Синдром болю в серці: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та Інструментальні методи діагностики.
2. Синдром недостатності кровообігу: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
3. Синдром лівошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
4. Синдром правошлуночкової серцевої недостатності: етіології, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики. Синдром судинної недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
5. Синдром артеріальної гіпертензії: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
6. Мітральні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
7. Аортальні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
8. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика стенокардії.
9. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика гострого інфаркту міокарда.
10. Гіпертонічна хвороба: сучасна класифікація, клінічні прояви, діагностика.
11. Симптоматичні артеріальні гіпертензії: класифікація; дані фізикального, інструментального та лабораторного обстеження, які дозволяють запідозрити вторинну артеріальну гіпертензія.

### ***Підрозділ 7. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання***

1. Синдром ущільнення легеневої тканини: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
2. Синдром підвищення повітряності легень: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
3. Синдром накопичення рідини в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
4. Синдром накопиченні повітря в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
5. Синдром бронхіальної обструкції: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
6. Бронхіти: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
7. Бронхоектатична хвороба: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
8. Бронхіальна астма: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
9. Емфізема легень: симптоматика, діагностика.
10. Госпітальна та позагоспітальна пневмонії: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
11. Сухий та ексудативний плеврити: симптоматика, діагностика.
12. Рак легень: основні клінічні форми, симптоматика, діагностика.

### ***Підрозділ 8. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково– кишкового тракту та системи виділення***

1. Диспепсичний синдром: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
2. Дисфагічний синдром; етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

3. Типи дискінезії жовчовивідних шляхів: основні клінічні прояви, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
4. Синдром портальної гіпертензії: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
5. Синдром жовтяниці: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
6. Синдром шлунково-кишкової кровотечі: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
7. Нефротичний синдром: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
8. Сечовий синдром: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та Інструментальні методи діагностики.
9. Синдром гострої ниркової недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
10. Синдром хронічної ниркової недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
11. Хронічний гастрит: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
12. Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
1. Хронічний холецистит та холангіт: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
2. Жовчнокам'яна хвороба: стадії розвитку, симптоматика, діагностика.
3. Гепатити: сучасна класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
4. Цирози печінки: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
5. Гострий та хронічний гломерулонефрит: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
6. Гострий та хронічний пієлонефрит: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.

**Підрозділ 9. Ендокринні захворювання, патологія системи крові та інтерпретація результатів лабораторних методів обстеження**

1. Анемічний синдром; етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
2. Гіперпластичний синдром при хворобах органів кровотворення: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
3. Геморагічні синдроми: класифікація, патогенез, клінічні та лабораторні методи діагностики.
4. Гіпертиреоїдний синдром: основні причини, клінічні прояви, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
5. Гіпотереоїдний синдром: основні причини, клінічні прояви, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
6. Анемії: класифікація, основні синдроми.
7. Залізодефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.
8. В12-фолієводефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.
9. Гемолітична анемія: класифікація, основні синдроми, лабораторні критерії.
10. Хронічні лейкози: основні синдроми, картина крові.
11. Гемофілія: класифікація, основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.
12. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа): основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.
13. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенляйн-Геноха): основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.
14. Цукровий діабет: класифікація, основні симптоми та синдроми, лабораторна діагностика.
15. Основні прояви захворювань щитовидної залози: клініка гіпо- та гіпертиреозу.

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ДО ПРОВЕДЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ**

- 1 Провести розпитування хворого. Зробити висновок щодо отриманих анамнестичних даних.

- 2 Провести розпитування хворого із патологією легень. Визначити основні симптоми.
- 3 Провести розпитування хворого із патологією серцево–судинної системи. Визначити основні симптоми.
- 4 Провести розпитування хворого із патологією шлунково–кишкового тракту. Визначити основні симптоми.
- 5 Провести загальний огляд показового хворого. Визначити провідні симптоми.
- 6 Провести огляд голови та шиї показового хворого. Визначити клінічне значення симптомів.
- 7 Провести огляд тулуба та кінцівок показового хворого. Визначити клінічне значення симптомів.
- 8 Провести огляд грудної клітки хворого із бронхо–легеневою патологією, оцінити статичні ознаки.
- 9 Провести огляд грудної клітки хворого із бронхо–легеневою патологією, оцінити динамічні ознаки.
- 10 Провести огляд передсерцевої ділянки, визначити клінічне значення симптомів.
- 11 Провести огляд живота, визначити клінічне значення симптомів.
- 12 Провести пальпаторне дослідження грудної клітки визначити клінічне значення симптомів.
- 13 Провести пальпаторне дослідження лімфовузлів, оцінити результати.
- 14 Провести пальпаторне дослідження щитовидної залози, оцінити отримані дані.
- 15 Провести пальпаторне дослідження пульсу, визначити клінічне значення симптомів.
- 16 Провести пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, визначити клінічне значення симптомів.
- 17 Провести поверхневу пальпацію живота, визначити клінічне значення симптомів.
- 18 Провести пальпаторне дослідження сигмоподібної кишки, визначити клінічне значення симптомів
- 19 Провести пальпаторне дослідження сліпої кишки, визначити клінічне значення симптомів.
- 20 Провести пальпаторне дослідження висхідного відділу ободової кишки визначити клінічне значення симптомів.
- 21 Провести пальпаторне дослідження низхідного відділу ободової кишки, визначити клінічне значення симптомів.
- 22 Провести пальпаторне дослідження поперечної ободової кишки, визначити клінічне значення симптомів.
- 23 Провести пальпаторне дослідження печінки, визначити клінічне значення симптомів.
- 24 Провести пальпаторне дослідження селезінки, визначити діагностичне значення симптомів.
- 25 Провести пальпаторне і перкуторне дослідження нирок, визначити діагностичне значення симптомів.
- 26 Визначити нижню межу шлунка, оцінити отримані дані.
- 27 Визначити наявність рідини у черевній порожнині, дати клінічну оцінку.
- 28 Провести вимірювання артеріального тиску на верхніх кінцівках, оцінити отримані дані.
- 29 Провести вимірювання артеріального тиску на нижніх кінцівках, оцінити отримані дані.
- 30 Провести порівняльну перкусію легень і визначити клінічне значення симптомів.
- 31 Провести топографічну перкусію легень і визначити діагностичне значення симптомів.
- 32 Визначити активну рухомість нижнього краю легень, оцінити діагностичне значення симптомів.
- 33 Провести перкуторне дослідження серця, визначити межі відносної тупості серця, дати клінічну оцінку.
- 34 Провести перкуторне дослідження серця, визначити межі абсолютної тупості серця, дати клінічну оцінку.
- 35 Методом перкусії визначити ширину судинного пучка, оцінити отримані дані.
- 36 Методом перкусії визначити межі печінки, оцінити діагностичне значення симптомів.
- 37 Методом перкусії визначити межі селезінки, дати клінічну оцінку
- 38 Провести аускультацию легень, визначити кількісні та якісні зміни дихання, дати клінічну оцінку.
- 39 Провести аускультацию легень, визначити додаткові дихальні шуми, дати клінічну оцінку.

- 40 Провести дослідження бронхофонії, дати клінічну оцінку.
- 41 Провести аускультацию артерій, визначити діагностичне значення симптомів.
- 42 Провести аускультацию серця, визначити зміни його тонів, дати клінічну оцінку.
- 43 Провести аускультацию серця, визначити діагностичне значення шумів серця.
- 44 Проаналізувати ЕКГ хворого з порушенням автоматизму серця.
- 45 Проаналізувати ЕКГ хворого із порушенням збудливості серця. Провести диференціальну діагностику екстрасистол.
- 46 Проаналізувати ЕКГ хворого із порушенням провідності серця.
- 47 Проаналізувати ЕКГ хворого із комбінованим порушенням збудливості та провідності серця.
- 48 Проаналізувати ФКГ хворого із вадою серця.
- 49 Провести фізикальне обстеження хворого із мітральною вадою серця. Визначити провідні симптоми та синдроми.
- 50 Провести фізикальне обстеження хворого із аортальною вадою серця. Визначити провідні симптоми та синдроми.
- 51 Провести фізикальне обстеження хворого із артеріальною гіпертензією. Визначити провідні симптоми та синдроми.
- 52 Провести розпит хворого на ішемічну хворобу серця (стабільну стенокардію напруги), деталізувати больовий синдром, визначити функціональний клас пацієнта.
- 53 Провести загальний огляд та фізикальне обстеження хворого на гострий інфаркт міокарда. Визначити основні симптоми та синдроми.
- 54 Оцінити ЕКГ хворого із гострим інфарктом міокарда, визначити характер та локалізацію ураження серцевого м'яза.
- 55 Провести фізикальне обстеження хворого із серцевою недостатністю. Визначити основні симптоми та синдроми, встановити функціональний клас пацієнта.
- 56 Провести розпит та огляд хворого із обструктивним захворюванням легень. Визначити основні симптоми та синдроми, з урахуванням даних спірографії встановити стадію захворювання.
- 57 Провести пальпацію, перкусію грудної клітки та аускультацию легень у хворого із обструктивним захворюванням легень. Визначити основні симптоми та синдроми.
- 58 Провести розпит та фізикальне дослідження хворого на пневмонію. Визначити основні симптоми та синдроми.
- 59 Провести розпит та фізикальне обстеження хворого із плевритом. Визначити характер плевриту, основні симптоми та синдроми при ньому.
- 60 Провести розпитування, огляд та пальпацію живота у хворого на хронічний гастрит. Визначити провідні синдроми.
- 61 Проаналізувати результати дослідження шлункового вмісту у хворого на хронічний гастрит. Визначити стан шлункової секреції та оцінити його кислотоутворюючу функцію.
- 62 Провести розпитування, огляд та пальпацію живота у хворого на виразкову хворобу. Визначити основні синдроми, розпізнати можливу локалізацію виразки.
- 63 Провести розпитування, огляд та та пальпацію живота у хворого на хронічний холецистит. Перевірити основні симптоми, характерні для ураження жовчного міхура. Визначити основні синдроми.
- 64 Провести розпитування, огляд та та пальпацію живота у хворого на хронічний холангіт. Визначити основні синдроми.
- 65 Оцінити дані багатомоментного дуоденального зондування пацієнта із захворюванням жовчовивідних шляхів. Визначити основні симптоми та локалізацію ураження.
- 66 Провести розпитування та огляд хворого на гепатит (або цироз печінки). Визначити основні симптоми та синдроми.
- 67 Провести фізикальне дослідження хворого на гепатит (або цироз печінки). Визначити основні синдроми з урахуванням даних біохімічного дослідження крові та аналізу сечі.
- 68 Провести фізикальне дослідження хворого із захворюванням нирок (пієлонефритом або гломерулонефритом). Визначити основні синдроми.

- 69 Проаналізувати загальноклінічний аналіз сечі хворого із захворюванням нирок, аналіз сечі за Зимницьким та Нечипоренком. Визначити основні симптоми та синдроми. Зробити висновок про характер ураження нирок.
- 70 Провести фізикальне обстеження хворого із анемією. Визначити основні симптоми та синдроми, з урахуванням загального аналізу крові визначити характер анемії.
- 71 Проаналізувати загальний аналіз крові хворого на лейкоз. Визначити основні лабораторні симптоми та вид хронічного лейкозу.
- 72 Провести розпитування та загальний огляд хворого на цукровий діабет, дослідити пульс на судинах верхніх та нижніх кінцівок та артеріальний тиск. Визначити основні симптоми та синдроми.

**3.3. Контрольні питання та завдання до самостійної роботи** Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час диф.заліка.

1. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією серцево-судинної системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті
2. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією бронхо-легеневої системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті
3. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією травної системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті
4. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією сечовивідної системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті
5. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією ендокринної системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті
6. Тижневе спостереження за хворим (розпитування, фізикальне обстеження, оцінка результатів інструментальних та лабораторних обстежень) із патологією кровотворної системи із написанням історії хвороби та представленням клінічного випадку на практичному занятті

Студент самостійно обирає те захворювання, за яким він проводитиме курацію (розпитування, обстеження) пацієнта.

**3.4. Індивідуальні завдання** (затверджений на засіданні кафедри перелік з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні):

За бажанням студента під час вивчення відповідних тем він може виконувати індивідуальну роботу, яка проводиться в позаурочний час та при успішному її виконанні додатково оцінюється викладачем.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

1. Проведення розпитування показового хворого, його загального огляду та огляду голови, шиї, кінцівок із виділенням основних симптомів та синдромів захворювання.
2. Проведення досліджень функції зовнішнього дихання у показових хворих, обробка отриманих даних та доповідь на занятті
3. Реєстрація ЕКГ, участь у проведенні інструментальних досліджень серцево-судинної системи у показових хворих з обробкою даних та доповіддю на занятті

4. Проведення фізикального та інструментального обстеження показового хворого із підготовкою огляду наукової літератури щодо досліджуваного випадку
5. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення про сучасні методи обстеження хворих у клініці внутрішніх хвороб
6. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення про особливості синдромної діагностики захворювання із типовим перебігом, обраного за бажанням студента

**3.5. Інші заохочення** (умови нарахування додаткових балів за різні види неформальної та інформальної діяльності, серед яких можуть бути конференції, наукові дослідження, участь у опитуваннях, симпозиумах, тощо):

На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (**не більше 10**)

Бали за індивідуальні завдання одноразово нараховуються студентові тільки комісійно (комісія – зав. кафедри, завуч, викладач групи) лише за умов успішного їх виконання та захисту. В жодному разі загальна сума балів за ПНД не може перевищувати 120 балів.

### **3.6. Правила оскарження оцінки**

Згідного загальних положень та наказів ХНМУ

## **4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ**

Вимоги дисципліни(система вимог та правил, які викладач пред'являє до здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни). Щоб досягти цілей навчання і успішно пройти курс, необхідно: з першого дня включитися в роботу; регулярно відвідувати лекції; читати матеріал попередньо, до його розгляду на практичному занятті; не спізнюватися і не пропускати заняття; приходити на кафедру одягнутими у медичний халат, мати змінне взуття, мати при собі фонендоскоп, зошит, ручку; виконувати всі необхідні завдання і працювати щодня; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися за допомогою і отримувати її, коли Ви її потребуєте. Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно.

Передбачена академічна мобільність, взаємозамінність залікових кредитів (обсяг 1 кредиту 30 годин). Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально.

Відвідування занять та поведінка Відвідування лекцій та практичних занять студентами є обов'язковим. Не допускаються запізнення студентів на лекції та практичні заняття.

Під час лекційного заняття студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально.

Використання електронних гаджетів дозволяється лише з дозволу викладача. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни(активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи). Практичні заняття передбачають:

Активну участь під час обговорення в аудиторії, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,



- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Заохочення та стягнення(додаткові бали за конференції, наукові дослідження, правки, поради, участь у опитуваннях). Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні.

Техніка безпеки. На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен та кожна повинні знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Порядок інформування про зміни у силабусі та ін. Розробка, оновлення та затвердження силабусу навчальної дисципліни проводиться кожного навчального року. Обов'язкове розміщення на сайті ХНМУ в профілі освітньої програми «Медицина» до 30 червня поточного навчального року для на наступний навчальний рік;

## **5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ**

Політика щодо академічної доброчесності (в т.ч. відповідальність за порушення академічної доброчесності). Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Студенти з особливими потребами повинні зустрітися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи.

## **6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **Базова**

1. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 4-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл
2. Macleod's Clinical Examination / Ed. G.Douglas, F.Nicol, C.Robertson. – 13<sup>th</sup> ed. – Elsevier. 2013. – 471 p.
3. Методика обстеження терапевтичного хворого: навч. посіб. / С.М.Андрейчин, Н.А.Бількевич, Т.Ю.Чернець. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – 260 с.

4. Розпитування та фізикальне обстеження хворого терапевтичного профілю: Навч. посіб. для студ. III-IV курсів мед. вузів / В. Є. Нейко, І. В. Тимків, М. В. Близнюк [та ін.]. – Ів.-Франківськ : ІФНМУ, 2016. – 142 с.

#### Допоміжна

1. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking /Ed. Lynn S. Bickley, Peter G. Szilagy. – Wolters Kluwer, 2017. – 1066 p.
2. Ковальова О.М. Пропедевтика внутрішньої медицини / О.М.Ковальова, Н.А.Сафаргаліна-Корнілова. – К. : Медицина, 2010. – 750 с.
3. Щуліпенко І.М. Пропедевтика внутрішньої медицини: Загальна семіотика і діагностика: навч. посібник. – К.: Медицина, 2008. – 304 с. + 8 с. кол. вкл.
4. Щуліпенко І.М. Методичні рекомендації з клінічного обстеження хворого терапевтичного профілю і методики написання історії хвороби на кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини. – К.: НМУ, 2009. – 45с.
5. Пропедевтика внутрішніх хвороб: Москаленко В.Ф., Сахарчук І.І. – К.: Книга плюс, 2007. – 632 с.: іл.
6. Дзяк Г.В., Нетяженко В.З., Хомазюк Т.А. та ін.. Основи обстеження хворого та схема історії хвороби (довідник). – Дн-ск, Арт-прес, 2002.

#### Інформаційні ресурси

При підготовці до практичних занять студенти можуть використовувати презентації, відео-матеріали, методичні рекомендації, що розміщені на репозиторії ХНМУ(<http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/178>) та в системі Moodle. При необхідності у викладанні дисципліни можливо використання форм дистанційного викладання в системі Moodle( проведення практичних занять теоретичного напрямку, вирішення тестових завдань, вирішення ситуаційних завдань))

1. OSCE-1.НМУ ім.О.О.Богомольця. Фізикальні методи обстеження дихальної системи (офіційна версія), 2017. –<https://www.youtube.com/watch?v=o3V4Z6EVz94>
2. OSCE-1.НМУ ім.О.О.Богомольця. Фізикальні методи обстеження серцево-судинної системи (офіційна версія), 2017. – <https://www.youtube.com/watch?v=kgFHCzxEvVU&t=68s>
3. OSCE-1.НМУ ім.О.О.Богомольця.Фізикальні методи обстеження ШКТ (офіційна версія), 2017. – <https://www.youtube.com/watch?v=NAx7TTsWBuc>
4. OSCE-1.НМУ ім.О.О.Богомольця.Методика реєстрації ЕКГ (офіційна версія), 2017. – <https://www.youtube.com/watch?v=16P0uuZK1CA&t=204s>
5. Яворський О.Г. Аудіодиск «Аускультация легень:основні й побічні дихальні шуми. Аускультация сердца: тони й шуми» / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали, 2013.
6. Яворський О.Г. DVD-фільм «Пальпація, перкусія, аускультация» (українською й англійською мовами) / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали, 2013.
7. Яворський О.Г. DVD-фільм «Анамнез. Огляд: фото пацієнтів» / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали, 2013.
8. З тем «Загальний огляд хворого, огляд окремих частин тіла»
  - <http://www.meddean.luc.edu/lumen/meded/medicine/pulmonar/pd/contents.htm>
  - <http://meded.ucsd.edu/clinicalmed/>
9. З тем змістового модуля «Основні методи обстеження органів дихання»
  - <http://meded.ucsd.edu/clinicalmed/>
  - <http://www.meddean.luc.edu/lumen/meded/medicine/pulmonar/pd/contents.htm>

10. З тем змістового модуля «Основні методи обстеження серцево-судинної системи»

- <http://www.cardiologysite.com/>
- <http://www.meddean.luc.edu/lumen/meded/medicine/pulmonar/pd/contents.htm>
- <http://www.blaufuss.org/>
- <http://meded.ucsd.edu/clinicalmed/>

11. З тем змістового модуля «Основні методи обстеження органів шлунково- кишкового тракту та нирок»

- <http://www.meddean.luc.edu/lumen/meded/medicine/pulmonar/pd/contents.htm>
- <http://gastroresource.com/GITextbook/En/Default.htm>
- <http://meded.ucsd.edu/clinicalmed/>

Завідувач кафедри ПВМ №2 та медсестринства  
д. мед. н., професор

Т.С.Оспанова